eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

7. Falynska, Z.Z. (2015). Formuvannia hotovnosti maibutnikh sotsialnykh pedahohiv do realizatsii inkliuzii zasobamy humanizatsii navchalnoho protsesu [Formation of the readiness of future social pedagogues to implement inclusion by means of humanizing the educational process] Idei humannoi pedahohiky ta suchasna systema inkliuzyvnoho navchannia: Zb. materialiv Vseukrainskoi naukovometodychnoi konferentsii, prysviachenoi 97-richchiu vid dnia narodzhennia Vasylia Sukhomlynskoho, 29-30.09 2015 r. / uklad. O.E. Zhosan. – Kirovohrad: Ekskliuzyvsystem, 407-411. [in Ukrainian].

УДК 159.923.2:378.011.3.013.82]-051

Олександр Шульженко,
кандидат психологічних наук,
науковий співробітник
відділу наукових досліджень
УДУ імені Михайла Драгоманова,
Україна
E-mail: a.shulzhenko@icloud.com
https://orcid.org/0009-0004-5105-1243

Oleksandr Shulzhenko,
Candidate of Psychological Sciences,
Researcher of the Department, of
Organization of Scientific Research
Dragomanov Ukrainian State University
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

м. Київ, Україна
вул. Пирогова, 9, Київ
01054, Україна

Drahomanov Ukrainian State University
Kyiv, Ukraine
9 Pyrohova Street, Kyiv
01054, Ukraine

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

ПРОФЕСІЙНА САМОСВІДОМІСТЬ ОРТОПЕДАГОГІВ

PROFESSIONAL SELF-CONSCIOUSNESS OF ORTHOPEDIC PEDAGOGUES

Анотація. У статті на основі аналізу світових та українських теоретико-методологічних джерел визначено основні погляди відомих наукових шкіл, їх теоретичні засади та переконання в тому, що самосвідомість є необхідним і дієвим компонентом процесу саморозвитку особистості, внутрішнім психологічним механізмом запуску ефективної діяльності; можливістю та психологічним чинником впливу на процеси саморегуляції, довершеною умовою для формування мотивації, самооцінки та якості спілкування, психологічних установок на сприймання та прийняття людей з іншими етнопсихологічними стратегіями, поглядами та поняттями. Зазначено, що мозок людини відіграє основну роботу в забезпеченні чистоти думки, переконань, чутливості, емоційної гармонії та розуміння сутності явищ повсякденного життя.

Представлено розуміння різними авторами свідомості, зокрема самосвідомості дослідниками різних світових наукових шкіл філософського, гуманістичного, біхевіристичного, когнітивного, соціально-когнітивного спрямування, які можуть конкурувати між собою, мати різну методологію, проте їхнє розуміння свідомості дає змогу переосмислювати на методологічному рівні проблему формування самосвідомості тих, хто навчає, виховує, реабілітує, здійснює корекцію і компенсацію осіб із особливими освітніми потребами. Вже в минулому залишилось тоталітарні погляди на вихованців, на ролі і функції педагогів, які виконували завдання формувати змалечку страх, тривогу, паніку, психологічний тиск та негативний вплив на психіку дитини, щоб вона змалечку думала і говорила, як їй це скерують, не маючи власної думки. Це було і завданням фахівців, яким не дозволялося, тобто не було в тренді, робити аналітичні операції, висновки та узагальнення,

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

представляти власну думку, опрацьовувати ту літературу, яка обмежувала їх свідому тенденцію до саморозвитку та самовдосконалення.

У спеціальній освіті обмаль досліджень феномену самосвідомості корекційних педагогів, стосовно ортопедагогів розвідок майже не проводилось. Запропоновано за результатами опитування ортопедагогів новий підхід до визначення параметрів розвитку їх професійної самосвідомості.

Ключові слова: професійна самосвідомість, ортопедагог, діти з порушенням функцій опорно-рухового апарату.

Abstract. The article, based on the analysis of world and Ukrainian theoretical and methodological sources, identifies the main views of well-known scientific schools, their theoretical foundations and beliefs that self-awareness is a necessary and effective component of the process of self-development of the individual, an internal psychological mechanism for launching effective activity; an opportunity and psychological factor of influence on the processes of self-regulation, a perfect condition for the formation of motivation, self-esteem and quality of communication, psychological attitudes towards the perception and acceptance of people from other ethnic groups. It is noted that the human brain plays a major role in ensuring the purity of thought, beliefs, sensitivity, emotional harmony and understanding of the essence of everyday life.

The article presents the understanding of consciousness by different authors, in particular, self-consciousness by researchers of different world scientific schools of philosophical, humanistic, behavioristic, cognitive, social and cognitive orientation, which may compete with each other, have different methodology, but their understanding of consciousness allows us to rethink at the methodological level the problem of forming the self-consciousness of those who teach, educate, rehabilitate, correct and compensate persons with special educational needs. The totalitarian views of students, the roles and functions of teachers who were tasked with forming fear, anxiety, panic, psychological pressure and negative influence on the child's psyche from an early age, so that he or she

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

would think and speak as directed, without having his or her own opinion, are already in the past. This was also the task of specialists who were not allowed, that is, it was not in the trend to make analytical operations, conclusions and generalizations, to present their own opinion, to study the literature that limited their conscious tendency to self-development and self-improvement.

In special education, there are few studies of the phenomenon of self-consciousness of correctional teachers, and almost no research has been conducted on orthopedic teachers. Based on the results of a survey of orthopedic teachers, a new approach to determining the parameters of their professional self-awareness development is proposed.

Key words: professional self-awareness, orthopedist, children with musculoskeletal system disorders.

Актуальність теми. Зміна парадигми в сучасній вищій освіті потребує від фахівців спеціальної та інклюзивної освіти перегляду власних поглядів на обрану професію, зокрема самовдосконалення, саморегуляцію та самосвідомість. Педагоги, психологи, логопеди, реабілітологи щоденно відкривають для себе нові можливості праці, творчо і активно застосовують і модифікують ефективні світові та українські корекційно-розвиткові та компенсаторно-реабілітаційні технології. Професійне усвідомлення ортопедагогами мультидисциплінарності та різнорівневості власної психолого-педагогічної діяльності на основі гуманітарного та системно-синергетичного підходів. Це особливі фахівці спеціальної освіти, які готуються на рівні магістрів за спеціальністю «Реабілітаційна педагогіка». Нова освітньо-професійна програма побудована так, щоб майбутні ортопедагоги отримали під час навчання в

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

магістратурі комплексні усвідомлені корекційно-компенсаторні та освітньо-реабілітаційні компетентності для професійної діяльності з особами із порушеннями функцій опорно-рухового апарату. Важливим психологічним чинником у підготовці фахівців є самоусвідомлення своєї ролі в навчально-виховному процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світовому і національному вимірі існує кілька цікавих і ефективних наукових пропозицій, присвячених ролі та значенню професійної самосвідомості фахівців майже усіх професій. Дослідження українських науковців з проблеми самосвідомості представлені у педагогічній психології досить широкою палітрою дисертаційних робіт під керівництвом І. С. Булах, Л. В. Долинської, Н. Ф. Шевченко та інших. У спеціальній психології за останні три роки опубліковано близько 50 публікацій молодих учених.

У роботах О. Мамічевої зроблено акцент на тому, що під час професійної підготовки педагогів, окрім інших, важливими є соціально-психологічні, психодинамічні та нейродинамічні здібності людини. Дослідниця у своїх роботах приділяє увагу саме усвідомленню педагогом власних предметно-практичних здібностей для пошуку резервів додаткового функціонування самосвідомості (Мамічева, 2009).

Українська авторка М. Омельченко в докторському дослідженні «Психологія професійної свідомості корекційного педагога» обрала особистісно-компетентісний підхід, на основі якого побудувала модель структури професійної свідомості

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

фахівця за такими блоками: когнітивний, рефлексивний, аксіологічний, мотиваційний, афективний. На нашу думку, таке поєднання забезпечує зміст компонентів професії, одночасно виключивши чуттєві реакції, тривогу та переживання, розпач та самооцінку корекційного педагога. Водночас представляє інтерес вибірка респондентів, розподілених на студентів і практичних працівників. Аналіз виконання завдань емпіричного етапу показав, що і фахівці, і майбутні фахівці спрямовані на формування психологічного процесу (системи) розвитку професійної самосвідомості.

У дослідженні О. Сидорович (Сидорович, 2021). «Психологічні чинники формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів» на основі аналізу сучасних світових та вітчизняних джерел запропонувала порівневу ієрархічну модель професійної самосвідомості майбутнього педагога спеціальної освіти. За результатами дослідження автора визначено рівні та розроблено теоретичну модель диференціації компонентів самосвідомості. Цінним для науки і практики досліджуваного нами феномену самосвідомості є виявлення дослідницею рівнів індивідуальної самосвідомості: базового (емпатійна, альтруїстична, антипаційна, релятивістська, муніпулятивістська, нарцисична, утилітарна налаштованість на норму взаємності), другого (рефлексивність, самоставлення, емпатійність), і третього (сенсоутворюючий рівень) – самоактуалізація, самоефективність та інноваційність. Результати емпіричного аналізу між досліджуваними групами майбутніх

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

корекційних педагогів, логопедів, корекційних педагогів дають підстави для роботи з посилення психологічних блоків у студентів, спрямованих на формування рефлексивності, мотивації до особистісних змін і розвитку системи налаштованостей. Ми поділяємо погляд на таку обдуману та реалістичну систему формування у здобувачів вищої освіти професійної самосвідомості.

Водночас вважаємо, що в публікаціях автора недостатньо представлено технологічний компонент формування самосвідомості в таких базових структурах як асертивний, інтернальний та праксеологічний операційні психологічні переконання, відповідальність та організація психологічної діяльності.

В українській спеціальній освіті темі самосвідомості майбутніх корекційних педагогів, логопедів, ортопедагогів присвячено обмаль робіт, що говорить про необхідність подальших розробок цієї проблеми.

Мета статті – представити аналіз світових та українських досліджень професійної самосвідомості ортопедагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Американський вчений Альберт Бандура у своїй статті «Самоефективність у напрямі загальної теорії зміни поведінки» вперше на основі поняття самоефективності дійшов висновку, що очікування людиною ефективності може привести її до успішної діяльності. Ця дефініція розмежовує, за А. Бандурою, поняття ефективності та

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

результативності стосовно віри у власні здібності виконати ті чи інші дії й отримати якнайкращий результат (Bandura,1977).

Теоретичне осмислення даного феномена самоефективності А. Бандури складається з таких компонентів:

– віра у свої здібності;

– організація педагогом власної поведінки;

– задоволеність своєю професійною діяльністю;

– мотивація.

Альберт Бандура є одним із провідних учених соціально-когнітивного напряму сучасної світової психології, який довів, що сприймання власної ефективності здійснює вплив на самоусвідомлення, зокрема:

– на прийняття рішень;

– дій;

– цілепокладання;

– наполегливість;

– когнітивні чинники;

– емоційні фактори.

На думку вченого, вони значно впливають на здатність успішно здійснювати діяльність і регулювати поведінку. Афект регулює всі життєві процеси людини, яка бачила страшні операції окупації, втрати близьких, сусідів, друзів і опинилася, за нашим висловом, в «окупації страху» та неусвідомлених тенденцій. Тому дуже важливою є соціально-психологічна допомога усім громадянам України, навіть тих, хто був під захистом держави і держав, що прийняли, допомогли і забезпечили українських

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

біженців усім необхідним, особливо в частині медичної, психолого-психотерапевтичної підтримки. Люди сприймали своє воєнне життя як вакханалію і свідомо йшли на матеріальні, побутові, професійні втрати. Їм здавалося, що вони житимуть так і надалі. Проте наша національна стійка, адекватна етнопсихологічна свідомість, незважаючи на страшні чинники існування, часом змінила реальність сприймання власної біди на аналіз і пошук позитиву в сьогоденні. Підтримка дітей і дорослих під час повітряних тривог, атак, переїздів, пересувань, голоду, втрати майна, житла і всього необхідного здійснювалася волонтерами-педагогами, психологами, лікарями щиро і безкоштовно. Наша участь у волонтерському русі із самого початку війни, спостереження за людьми в різних стресових ситуаціях виявили високий рівень свідомості громадян, їхню емоційну стійкість та асертивність (наполегливість).

Означений рівень самосвідомості фахівців, громадян, волонтерів і став предметом нашого дослідження, яке екстраполюється на стан самосвідомості людей. Отже, звертаємося до теоретичних джерел А.Бандура з означеної проблеми.

Ще однією визначною фігурою є американський представник когнітивного напряму Д. Деннет, який вважає, що свідомість людини еволюціонувала і є лінгвістичним, семантичним утворенням. Тобто, як стверджує автор, «уявлення про схоплювання окремих явищ свідомістю» є метафоричним побічним продуктом роботи мозку, вдосконалення чутливості

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

мозку до значень лінгвістичних одиниць (Колісник, 2012). Далі Д. Даннет підкреслює значущість самосвідомості для розвитку, поліпшення, уточнення людської чутливості, яку особа проявляє у собі. Отже, концепція автора будується на думці: оцінювати значення лінгвістичних одиниць, що фіксують акти свідомості. В сучасній науці це розглядається в рамках нейронаук – нейролінгвістики, нейропсихології, нейропедагогіки, що розглядають розширення й удосконалення професійної діяльності і, відповідно до фахових компетенцій, удосконалюючи різними вправами і вербальними прийомами систематичну стимуляцію головного мозку центральної нервової системи до усвідомленого підвищення рівня фахових дій, діяльності та поведінки.

Отже, когнітивний підхід до розуміння ролі та значення самосвідомості людини виставляє на перший план інтелектуальні аналітичні операції мозку на основі лінгвістичного, семантичного, синтаксичного компонентів, що здійснює суб’єкт з метою розуміння різних життєвих значень. Тобто, згідно з нашим контекстом, фахівець оцінює власну інтелектуальну ситуацію свідомості, розвиваючи розумові дії через постійну стимуляцію мозку опосередковано через внутрішні роздуми, нові завдання, вербалізуючи їх до високих параметрів виконання професійної діяльності.

Сутнісні властивості свідомості, які реалізуються в модальностях зору, слуху, нюху, смаку, дотику, сенсорних еталонів, пропріоцепції, рівноваги, думок, неусвідомлених самою людиною. Так, Серль визначає, що є думки, які не

Стаття та будь-який пов’язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

вербалізуються, не мають візуального образу і ні на що не схожі. Автор поділяє єдність цих всіх модальностей на «вертикальну» та «горизонтальну» (утримування розгорнутих у часі подій). Свідомість за Серлем, не тільки пізнає знайомі образи і, навпаки, навіть незнайомі предмети, хоч би і у загальних рисах. Серль розуміє внутрішню пов'язаність думок, частина яких може «виринати» та пов'язуватися з основною думкою. Ця основна думка знаходиться в центрі свідомості, а інші – на периферії до того моменту, як з'являється стимул, наприклад, потреба в міркуванні, обдумуванні, аналізі, умовиводах і таким чином з'являється когнітивний продукт – ефективний результат самостійного вирішення свідомістю певних актуальних завдань. Тобто стимуляція свідомості, спрямована на розв'язання проблеми, забезпечує взаємозв'язок з іншими конструктами свідомості, про які людина знає і довіряє власному мозку (Searle John R. : 140).

У практичному розумінні проблем, пов'язаних із спеціальною освітою, є гнучкість педагогів у разі застосування ними інклюзивної форми освіти. Це об'єктивно пов'язано з рядом психологічних та педагогічних чинників, зокрема самостійна робота кожного педагога над усвідомленням складнощів, опрацювання теорії і практики.

Як зазначає українська дослідниця Д. Шульженко, педагоги мають усвідомити такі складні ситуації, що виникають в інклюзивному процесі і вміти їх подолати в індивідуальній формі педагогічної корекції в таких випадках:

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

• коли дитина категорично відмовляється працювати в групі або з якихось причин її робота в групі неможлива;

• коли застосовуються досить сильні методи психологічного впливу й дитини, треба постійно тримати ситуацію під спостереженням і контролем;

• коли в дитині виявлено сильну тривожність;

• коли виявлено сильну загальмованість;

• при невпевненості в собі;

• під час проблем недостатнього усвідомлення самого себе.[Шульженко, 2024:150.]

1. Значущість професійних компетентностей корекційних педагогів, логопедів, спеціальних психологів, ортопедагогів і набуття цих функцій на рівні мотиваційних, когнітивних, праксеологічних (діяльнісних), корекційно-технологічних компонентів професійної готовності до психолого-педагогічної роботи з дітьми та учнями з особливими освітніми потребами.

2. Свідоме опрацювання можливостей прийняття особливостей таких дітей відповідно до нозології.

3. Усвідомлення значущості застосування технологій і прийомів спеціального навчання й виховання, інтегрованих в освітній процес.

4. Психологічна підтримка дітей і учнів із особливими освітніми потребами; здатність здійснювати превентивну корекцію щодо виникнення вторинних, третинних надбудов порушень психіки дитини; фіксувати факти щодо позитивного

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

прогнозу розвитку дитини з позицій принципу оптимістичної перспективи.

5. Забезпечити, розробляти, організовувати, планувати психологічні заходи щодо формування взаємної чуттєвості, доброзичливості, емоційного спілкування, активності у взаємодопомозі.

6. Систематично обговорювати виникнення у вчителя збентеження щодо своїх думок і переконань.

7. Розробляти нові психологічні методи та технології підвищення рівня професійної самосвідомості та впроваджувати їх у практику підвищення професійної самосвідомості з метою успішності педагогічних процесів.

Українська дослідниця Олена Чеботарьова у своїй праці, присвяченій дітям з порушенням функцій опорно-рухового апарату, зазначає про необхідність кваліфікованої підготовки вчителя, який повинен враховувати у своїй роботі індивідуальні можливості та особливі освітні потреби кожного учня. Педагог повинен бути обізнаний із сучасними методами діагностики психофізичного стану розвитку дитини, володіти новітніми методиками та технологіями навчання і розвитку дітей, адаптувати та модифікувати освітні програми, враховуючи потенційні можливості кожного учня»[Чеботарьова 2021:53-54].

За О. Чеботарьовою, яка вважає, що ортопедагог має на основі диференційованого підходу професійно працювати над вибором і дозуванням навчального змісту матеріалу та оцінювання результатів освітніх досягнень учнів, ортопедагог має

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

максимально компетентно враховувати психофізичні можливості учнів, мотивувати їх до бажання вчитися. Дослідниця наголошує на вмінні вчителів модифікувати навчальну програму до доступності змісту з огляду складнощі не тільки кінестетичних, а й інтелектуальних, мовленнєвих, регуляторних порушень. О. Чеботарьова наводить приклади самоорганізації навчального процесу самими вчителями, зазначаючи, що 6% з них розробляють, проводять інтегровані уроки як інноваційну форму навчального процесу, лише 15% – використовують логопедичні вправи на розслаблення, вироблення правильного дихання, розв'язування завдань за малюнками та схемами. [Чеботарьова 2021:73-74] Також невелика кількість педагогів використовують такі продуктивні компоненти психотерапії як трудотерапія, музикотерапія, самомасаж. Водночас дослідниця відзначає, що більшість педагогів спеціальної освіти формують в учнів з ПФОРА здатність до самоконтролю, створюють атмосферу довіри, співпраці та творчих взаємостосунків. Окремі ортопедагоги застосовують вправи на розвиток м'язових відчуттів, сенсомоторики, тим самим інтегруючи такі необхідні методи та прийоми реабілітаційного впливу у навчальний процес. Отже, теоретичні та методологічні результати дослідниці О. Чеботарьової сприяли проведенню емпіричного дослідження з метою з'ясування рівня усвідомлення необхідності розширення професійних та психологічних компетенцій під час взаємодії із дітьми із порушеннями функцій опорно-рухового апарату. Дослідження проводилося в дошкільних, шкільних та

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

позашкільних закладах та соціально-реабілітаційних закладах України та Німеччини (Мюнхен).

Параметрами нашого психологічного дослідження виступали усвідомлення і самостійна стратегія ортопедагога на розширення та удосконалення особистісної мотивації та потреб удосконалення професійної «Я-концепції»:

– брак та недостатня усвідомленість клініко-психологічних особливостей (інтелект, мовлення, поведінка, регуляція, системні порушення опорно-рухового апарату);

– відсутність фахової компетентності стосовно включення (інтеграції) учнів із особливими освітніми потребами в шкільне освітнє середовище;

– несформованість та неусвідомленість значущості використання корекційно-реабілітаційних технологій спеціально для дітей із особливими освітніми потребами за принципом спеціальної дидактики (доступність, конкретність, індивідуально-диференційований підхід та оптимістичний погляд на перспективу розвитку дитини).

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, як свідчить аналіз теоретико-методологічних джерел та результати емпіричного дослідження, необхідною є науково-дослідна робота з формування професійної самосвідомості ортопедагогів-фахівців для роботи в освітньому та реабілітаційному просторі. Наступним етапом опрацювання даної теми стане розробка структурно-функціональної моделі професійної самосвідомості ортопедагога.

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

ЛІТЕРАТУРА

1. Колісник, О.В. (2012). Філософія свідомості Д. Деннета: проблема розуміння самості. / О.В. Колісник // Вісник Київського університету імені Т. Шевченка. Серія Філософія. Політологія. – № 106. – С. 10-13.

2. Мамічева, О.В. (2009). Теоретико-методологічні основи розвитку предметно-педагогічних здібностей викладачів вищих навчальних закладів гуманітарного профілю: монографія. Слов'янськ, 2009. 274 с.

3. Омельченко, М.С. (2019). Психологія професійної свідомості корекційного педагога. *дис… на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 1*9.00.08 «Спеціальна психологія» (053 «Психологія»).

4. Сидорович, О.І. (2021). Психологічні чинники формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів. *дис. на здобуття наукового ступеня канд. психологічних наук за спеціальністю 19.00.08 спеціальна психологія.* – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, МОН України, Київ.

5. Чеботарьова, О.В. (2021). Теорія і методика трудового навчання учнів із порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту. *Дис… на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук 13.00.03 Київ.*

6. Шульженко, Д.І. (2023). Психолого-педагогічні особливості реабілітаційного процесу дітей із порушеннями функцій опорно-рухового апарату. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, (Випуск 45: збірник наукових праць), 137-147. DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2023.45.22

7. Bandura A. Felf-efficacy: Toward a unifing theory of Behavior chade // Psychological Review. -1977.-v.84.-P.191-215.

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

8. Searle John R. The rediscovery of the mind / John R Searle. – Cambridge, MA: The MIT Press, 1992. – 320 p.

REFERENCES

1. Kolisnyk, O.V. (2012). Filosofiia svidomosti D. Denneta: problema rozuminnia samosti. / O.V. Kolisnyk // Visnyk Kyivskoho universytetu imeni T. Shevchenka. Seriia Filosofiia. Politolohiia. – № 106. – S. 10-13. [in Ukrainian].

2. Mamicheva, O.V. (2009). Teoretyko-metodolohichni osnovy rozvytku predmetno-pedahohichnykh zdibnostei vykladachiv vyshchykh navchalnykh zakladiv humanitarnoho profiliu: monohrafiia. Slov'iansk, 2009. 274 s. .[in Ukrainian].

3.Omelchenko M.S. (2019) Psykholohiia profesiinoi svidomosti korektsiinoho pedahoha. dys… na zdobuttia naukovoho stupenia doktora psykholohichnykh nauk za spetsialnistiu 19.00.08 «Spetsialna psykholohiia» (053 «Psykholohiia»). .[in Ukrainian].

4. Sydorovych, O.I. (2021). Psykholohichni chynnyky formuvannia profesiinoi samosvidomosti maibutnikh spetsialnykh pedahohiv. dys. na zdobuttia naukovoho stupenia kand. psykholohichnykh nauk za spetsialnistiu 19.00.08 spetsialna psykholohiia. – Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M.P. Drahomanova, MON Ukrainy, Kyiv. .[in Ukrainian].

5. Chebotarova, O.V. (2021). Teoriia i metodyka trudovoho navchannia uchniv iz porushenniamy oporno-rukhovoho aparatu ta intelektu. Dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia doktora pedahohichnykh nauk zi spetsialnosti 13.00.03 – korektsiina pedahohika (016 Spetsialna osvita).[in Ukrainian].

6. Shulzhenko, D.I. (2023). Psykholoho-pedahohichni osoblyvosti reabilitatsiinoho protsesu ditei iz porushenniamy funktsii oporno-rukhovoho aparatu. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriia 19. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia. M-vo osvity i nauky Ukrainy, Nats. ped. un-t imeni M. P. Drahomanova. Kyiv: Vyd-vo UDU imeni

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

eISSN 3083-7642, ISSN 2312-2781; DOI: https://doi.org/10.33189/ectu.v114i2.176; дата публікації: 2024/07/02; дата прийняття до друку: 2024-06-22; дата надходження до редакції: 2024-06-01

Mykhaila Drahomanova, (Vypusk 45: zbirnyk naukovykh prats), 137-147. DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2023.45.22 [in Ukrainian].

7. Bandura, A. Felf-efficacy: Toward a unifing theory of Behavior chade // Psychological Review. -1977.-v.84.-P.191-215.[in English]

8. Searle John R. The rediscovery of the mind / John R Searle. – Cambridge, MA: The MIT Press, 1992. – 320 p. [in English].

УДК: 376-056

Тетяна Скакодуб,
аспірантка,
ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України
e-mail: Tatitka@ukr.net
orcid.org/0009-0004-9255-1105

Tetiana Skakodub,
Graduate student,
Mykola Yarmachenko Institute
of Spesial Pedagogy and Psychology
of the National Academy of educational sciences of Ukraine,
correctional teacher

Комунальний заклад освіти «Спеціальна школа «ШАНС»
Дніпропетровської обласної ради»
49074, м. Дніпро, вул. Батумська, 2а

Municipal educational Institution
of the Dnipropetrovsk Regional Council
«Special School «CHANCE»
49074, Dnipro, Batumska St., 2a

Ганна Блеч,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
anna.blech8@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-4884-6024
Researcher ID 0-7749-2016

HannaBlech,

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).